

## ایزد مهر

در استوره گفته شده است که مهر/ میثرا در نیمه شبی، در غاری از میان سنگ و آب زاده شد. سنگ آب زاده است.\* برخی فرامودهای برجسته این باورداشت در زندگی فرهنگی ایرانیان که تا کنون شناسایی کرده ایم چنین است :

- ۱- زورخانه ها، که یکی از آشکارترین نمونه های پژوهاک باورهای میتراپی در زندگی فرهنگی ایرانیان است. در نمونه های کهن، زورخانه ها در زمینی گود برداری شده در کنار چشمه های آب ساخته می شد. آسمانه این زورخانه ها را نیز با نگاره ستارگان و دیگر پدیده های آسمانی می آراستند. از این نمونه، به ویژه پیرامون شهر کاشان، زورخانه هایی چند همچنان بر پاست \*\*.
  - پرستشگاه های میتراپی یا مهری در غارهایی کنار آب روان برپا می شدند. در شهرها سازه ای دستکرد زیرزمینی جایگزین غار و چشمه ای یا آب انباری در همسایگی زورخانه (= پرستشگاه مهری) جانشین رودخانه می شد.
  - ۲- بسیاری چشمه ها، در سراسر ایران، "چشمه علی" خوانده شده است. می توان به روشنی گمان برد که چون نزد توده، امام علی بن ابیطالب به داد و دلیری نمونه ای اینجهانی از مهر دادگر و جنگاور پذیرفته شده، چنین نامگذاری ای پسندیده و بایسته انگاشته شده است .
  - ۳- بسیاری از این چشمه های سنگی که به نام علی خوانده شده در کنار زیارتگاه های زنانه جای دارد. همه این زیارتگاه ها در بن خود پرستشگاه های "ناهدی" باستانی ست. یکی از بزرگترین و نامدارترین این گونه جایگاه ها، "چشمه علی" و "بی بی شهربانو" در شهر ری ست \*\*\*.
- \*نک به:

Studies in Mithraism, ed. John R. Hinnells, L'erma Rome, 1990, pp, 173, 5, & 6: "Mithra and Ahreman in Iranian Cosmogony", Philip G. Kreyenbrock

- \*نک به: فرهنگ و زندگی، شورایعالی فرهنگ و هنر، شماره ۱۰، زمستان ۱۳۵۱، "ورزش باستانی ایران و آیین مهر"، مهرداد بهار، صص ۱۷ ~ ۷
- \*\*\*نک به: یاد بهار، یادنامه دکترو مهرداد بهار، تهران، ۱۳۷۶، "بی بی شهربانو"، نوشته مری بویس، برگردان سیروس نصرالله زاده، صص ۲۲۳ ~ ۲۲۵
- نیز نک به F. Cumont: The Mysteries of Mithra  
M.J. Vermaseren: Mithra, The Secret God
- پرستشگاه های میتراپی رومی / اروپایی همین الگو را برگرفته اند. افزون بر آن، نمونه رومی آیین گشتی گرفتن و رفتار بزرگ منشانه با همورد شکست خورده را درست همانند نمونه ایرانی که همچنان در زورخانه های ایرانی برگزار می شود نمونه گرفته اند.

نک به: بهار، مهرداد: ورزش باستانی ایران و ریشه های تاریخی آن